

HELME PÕLLUTÖÖKOOL

1924 — 1929

HELME PÕLLUTÖÖKOOLI VÄLJAANNE NR.1.
1929

A-44317_{II}

HELME PÕLLUTÖÖKOOL

1924—1929

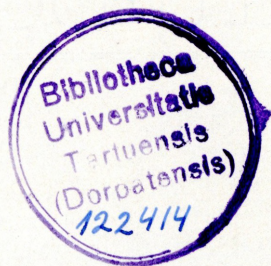
*Põllumehe elukutse
on põline, on suur ja
aus.*

1A

~~13148~~

HELME PÕLLUTÖÖKOOLI VÄLJAANNE NR. 1.
1929

2

J. & O. Lepiku trükk, Valgas.

JOONI HELME PÖLLUTÖÖKOOLI JA MAJAPIDAMISE TEGEVUSEST.

Helme põllutöökooli mõtte algatajaks ja esialgseks teostajaks on olnud kohaliku põllumeeste seltsi ümber koondunud ärksamad Helme põllumehed. Kooli asutamise mõtet hellitati nimetat ringis juba umbes kakskümmendviis aastat tagasi, kuid tegeliku teostamiseni jõuti alles Eesti iseseisvaks saamise ajal, sest siis alanud maareformi teostamise ajal avanes võimalus ruumide- ja maa saamiseks koolile endisest Helme mõisast.

Helme Põllumeeste seltsi selleaegiste energiliste juhtide mõjutusel sai nimetat mõisa planeerimise korral Helme põllutöökooli tarvis eraldatud mõisa süda ühes vanade ordulossi varemete ja pargiga, kokku 130 hekt. pindalaga, millest põldu 92 hekt. Kooli kasutada jäid ka pea kõik endised mõisa hooned. 1921. a. kevadeks jõuti nii kaugele, et Helme Põllumeeste selts võis Põllutööministeeriumilt nimetat maa ja hooned osaliselt oma kasutusse üle võtta, osa hooned ja ka maad jäi veel ajutiselt asunikkudele kasutada. Siit peale algabki tegelikult Helme põllutöökooli arenemine.

Nüüd, astudes tegelikku ellu, kerkisid esile ka raskused, mis pea igal uuel ettevõttel saatjaks on, eriti veel sarnase uueloomulise ettevõtte juures, nagu seda põllutöökool sel ajal oli. Hooned sõjast kõik lõhutud, maa sõotis, seltsil aineeline jõud koguni väikene ja mõnede ringide poolt äge

vastutööamine, need asjaolud kõik veeretasiid Helme Põllumeeste seltsile suuri raskusi teele, kuid kõik see ei heidutanud, organiseerimise töö käis edasi, olguigi kaunis aeglaselt tempos ja tänapäeval tagasi vaadates tehtud töö peale võib Helme Põllumeeste selts täit rahuldust tunda omast suurest algatusest põllukultuuri edendamise alal

Põllutöökooli tegevus.

Esialgne tegevus Helme põllutöökoolis piirdus peaaesjalikult selle majapidamise organiseerimisega kuna talveti korraldati mitmesuguseid kursusi pikema ja lühema kestvusega, kus kõik kokku 246 osavõtjat on olnud. Aastatel 1922/23. ja 1923/24. korraldati pikema ajalised (4 kuu kestvusega) naismajapidamise kursused, kus 53 noort talutütart ja perenaist kodumajanduses õpetust said.

Põllutöökool, oma praegusel kujul kaheaastase põllutöökoolina, alustas oma tegevust 1. veebruaril 1925. a. Esimesel suvel kestis töö vahetpidamata ja kevadel 1926. a. võis kool oma esimese lennu 15 lõpetajat väljalasta. Kevadeni 1929. a. on kool jõudnud väljalasta juba neli lendu. Kooli kursuse selle aja jooksul on lõpetanud 52 õpilast, kooli mitte lõpetades on lahkunud mitmesugustel põhjustel 9 õpilast. Suurem osa õpilastest on läinud oma isakodudesse tegeliku põllutöö alale tööle. Neist mitmedki juba iseseisvad peremehed ja perenaised, kuna mõned üksikud on teenistusse astunud kontrollassistentidena ja karjaravitsejatena.

Viimastel aastatel, eriti riigi ülevalpidamisele sirdudes, on kool kõigiti täienenud, nii rahuldab tema õppevahendite poolest juba täielikult tarve, ka on ruumid ümberremonteeritud ja koduseks muudetud. Õppetöös on koolis aastaastalt edasi jõutud, mida tunnistab ka asjaolu, et kevadel 1929. a. korraldatud üleriiklisel võistlustöödel Helme kool teisele kohale tuli. Puudusena võib äramärkida ruumide

Põllutöökooli pääahoone.

nappust, kuid loodetavasti laheneb see küsimus tuleval aastal uue ühiselumaja ehitamisega.

Kooli õppejõud: Kooli- ja majapidamise juhatajana on algusest saadik töötanud August Rondik, kes oma erihariduse Soomes, põllutööinstituudis, on saanud, peale selle ennast mitmel puhul täiendanud. Loomakasvatuse õpetajana on ka kooli tegevuse algusest saadik töötanud Oskar Treiman, kes peale kooliõpetajate seminari on erihariduse saanud Jäneda põllutöökeskkoolis. Loodusteadliste ainete ja aiatöö õpetajana töötab kooli juures pr. L. Treiman-Nõmmeots, kes erihariduse Tartu ülikoolis on saanud ja ametisse astunud sügisel 1925. a. Talundi organiseerimise- ja meeskäsitöö õpetajana töötab koolis 1927. a. saadik Bernhard Säga, kes erihariduse Tartu ülikoolis on saanud ja kultuur tehnikerina ennemalt tegutsenud.

Peale nimetatud nelja alalise õpetaja on tunniandjatena koolis õpetanud, — laulmist hra E. Kukk ja prl. M. Kull, mesindust hra J. Illisson — Lõve VI kl. algkooli juhataja, kasvatusteadust kooli juhataja H. Hiiop, käsitööd õpetaja prl. Balder, sõjalist kasvatust õpetaja V. Grimm j. t.

Kooli majapidamine.

Nagu öeldud, oli kooli majapidamine sõja- ja teiste erakorraliste olude tõttu täiesti korrast ära. Nüüd, aastate jooksul, on siingi palju edusamme tehtud, — põllud korralikult haritud, mida tõendab igaaastane saakide tõus, endise viletsa karjalauda asemele on ehitatud täiesti uus ajakohane, mis nüüd ka karjapidamist on võimaldanud tõsta palju paremale järjele ja võib kooli kari anda juba ümbrusele väärtuslikku tõumaterjaali. Niisamuti on ka kooli uus sigala saanud suurt-valget tõugu sigade sugulavaks, kust puhastverd tõumaterjaali alati saada võib. Katsetegevus on kooli majapidamises aastaastalt laienenud ja on võidud palju õpetlikke materjaale ning juhtnööre kohaliku põllupidamise intensiivsemaks muutmise tarvis koguda. Üldse on esitatud kõik põllukultuurid, mis kooli õppetegevuse juures rikkalikku materjaali ja praktiseerimise võimalusi pakub.

Helme põllutöökool oma majapidamisega on ümbruses koduseks saanud, jääb soovida ainult, et see ühistöö ainult süveneks, sest põllutöökooli ülesanne on ju olla põllukultuuri taimelavaks, mis ümbruse põllupidamist peab rikkastama uute võtete ja paremate meetodidega, et edasiviia viimasel ajal nii kiiresti arenevat põllupidamist. Seda ülesannet tahab tema kõige jõu- ja energiaga täita.

A It üles käib meie tee, sest tahame tõusta sinna, kus kõrgeim on mägede tipp, kus lähedal taevas ja päike. Seal lööme lehvima Eesti lipu, sealt valvame aegade kärke.

Õpilased aiatööl.

MILLEKS PÕLLUTÖÖKOOL?

Asudes Läänemere kallastele elama, määras Eesti rahvas ära ka oma elukutse. Maa, kus puuduvad tähtsal määral looduslised varad nagu raud, kivisüsi jne., ei võimalda esikohale kerkida tööstusele ja kaubandusele, küll aga oma laiade põldudega ja aasadega annab võimaluse põllumajanduslisele arenemisele. Meie näemegi statistilistest andmetest, et kogu rahvast umbes 75% on seotud põlluga.

Tõsi, et raske on olnud maa seest väljameelitada varasid, raske on olnud kive ja palke kokku veeretada, kust üles on kerkinud eesti talud. Mure ja raskustega on loodud kodud, suurte heitlustega ja võitlustega on tulnud aasasadade jooksul oma isamaa eest väljas olla, kuni suurim saavutus on kätte saadud — iseseisvus.

Omariikluse aade, mis meie esivanemate rinnus kaua ja palavalt tuksunud, on unistuste ilmast meie päevil tõsi-
asjaks saanud. Selle kindlustamiseks ja alalhoidmiseks on meie kohus veel enam edasi püüda ning töötada majanduslisel alal. Rõõmustaval viisil ongi viimased aastad näidanud, et just põllumajandus väliskaubanduses esimesel kohal püsib. Sellepärast peame just põllumajanduse peale suurt rõhku paneima, tema sisse süvenema.

Ex bibl. univ. Dorp.

Harilikult arvab meie põllumees, et põllutöö on üks lihtsam ja tänamatum ala. Vaatame kuidas tööpoolest lugu on.

Talumajapidamist lähemalt vaadates võime seda võrrelda täitsa mõne elava organismiga. Nagu igas elavas organismis üksikud väikesed rakukesed on ühinenud teatavateks orgaanideks, mis oma ülesannet kehas täidab, nii on see ka talumajapidamises. On mõni üksik orgaan rikkes ehk ebamäärases vahekorras teistega — ei või elav olevus tegutseda, kuni need rikked pole ära parandatud. Põllumehe ülesanne ongi üksikuid harusid ehk orgaane omas majapidamises tööle rakendada ja nii neid tööle panna, et see kooskõlas oleks ja kõige suuremat sissetulekut võimaldaks.

Kas selleks ka oskusi ja teadmisi tarvis on?

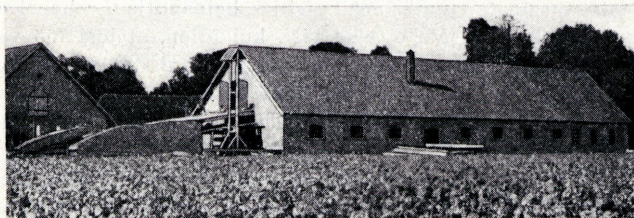
Jah, ja väga suurel määral.

Möödas on need ajad, kus põllumees ainult seda produtseeris, mis temale endale igapäevases elus tarvis läks ja selle järele oma talu sisse seadis. Praegusel ajal on n. n. rahaline majapidamine, kus kõige lähemalt ollakse seotud turgudega, müüakse ja ostetakse.

Looduslised ja majanduslised tingimused loovad olukorra, kus peab oskama leida niisugust momenti, mis kõige kasulikum oleks s. t. „kõige väiksema jõukulutuse juures — kõige suuremat tulu saada“.

Tihti peale puuduvad meie põllumehel teadmised üksikute majapidamise harude üle.

Võtame näiteks täimekasvatuse. Maa ettevalmistamine külviks on suurel määral meil puudulik. Öhu ja niiskuse olud mullas sarnased, et vähegi ebasoodsa ilmastiku tõttu vilja kasv kehv ja vilets, olgugi, et teinekord isegi kunstväetise olime annud. Seda võime tähelepanna väetiskatsete korraldamisel. Ka viljasortide valikul ollakse teadmatuses. Ostetakse seemneid, mis välismailt sisse veetud ja meie oludele mitte kohased. Kui palju on meie põllumees kahju saanud ristikute ja teiste kõrsheinte seemnete ostmisel, eriti veel kui ta odavamalt kaupa võttis. Sagedasti võib

Põllutöökooli uus karjalaut.

igapäevases elus tähele panna, missuguses pimeduses talitatakse kunstväetiste tarvitamisega.

Päris umbusklikult vaadatakse uudismaade harimise ja rohumaade sisseseadmise peäle, sest sel alal puudub kogemus ja tundmine. Alles hiljuti kaebas mulle üks põllumees, et sooharimisest ei olla suurt kasu. Ta kuivatanud ja kündnud soo üles, väetanud ja külinud „heinapuru“ mida talle tuttav linakaupmees ilma hinnata annud. Ainult umbrohi kasvanud. Ma ütlesin, et siin mitte soo pole süüdi, vaid külija ise, kes meelega linaseemne puhastamisest saadud rämpsuga sood õnnistas.

Kõige suuremaks sissetulekuks on meil praegu loomapidamine — piimakari ja sead. Üldiselt arvatakse „kui loomale süüa anda on, siis ta lüpsab kah“. Aga kas on palju võrreldud üksikuid loomi, kuidas üks ehk teine loom seda „sööki“ ka ära on tasunud? Loomakasvatuses esimeses järjekorras pörkame kokku toitmisolude parandamisega ja tõuparandamisega. See aga nõuab õige häid teadmisi põllumeelt.

Tänapäev tarvitab põllumees rohkel arvul igasuguseid riistu ja masinaid, mis oma alla suurt kapitali nõuavad. Nendega ümberkäimine nõuab suurt oskust ja hoolt, et iga pikk oleks. Nendega käime aga päris ülekohtuselt ümber. Ei paranda ega määri õigel ajal, talvekorterisse viskame nad nii, nagu juhtus. Suurt kahju saab just sellega kalli-

mate masinate juures näit. vilja-, heinaniitjad, rehepeksu garnituurid jne. Ma ei eksi vist, kui ütlen, et just töö vaheaeg rikub meil masinaid rohkem kui töötamine ise. Juba ostmise juures peame enne kainelt järele mõtlema, missugust riista ehk masinat endale muretseme, mis kõige kohasem oleks.

Talu ehitused on kallim osa majapidamises, mille sees palju kapitali kinni ja mis otsekoheseid tulusid ei anna. Sellepärast tuleb enne kui uut ehitust ette võtta, õige põhjalikult järele kalkuleerida, kas, võib olla, ei saa mõnda vanat hoonet ära kasutada nõuetekohaselt jne. Muidu võib ette tulla, nagu seda ka on olnud, et hoone saab küll valmis kuid peremees peab talule selja keerama.

Aiandus on ala, mille peale senini vahest kõige vähem on rõhku pandud, mis aga igas talus peaks sama palju tähelepanu väärima, nagu teisedki harud. Peale otsekohese kasu aiasaaduste näol, aitab aed veel ilutunnet inimestes tõsta, mis kahjuks meil senini päris madal on. Aed peab talukoha nii ütelda väikeseks paradiisiks muutma. Ja kui seda ilutunnet vanapõlvele enam sisse ei jõua istutada, siis peab seda küll noortes tegema, äratama ning kasvatama.

Ühenduses on jõud. Mis ühel läbi viimata ja üle jõu käib, võib ühiselt ettevõtetud saada ja kasuks osavõtjatele tulla. Sellepärast ongi põllumehed ühinenud ja ellu kutsunud terve rida ühisusi näit. rehepkesu, piima, ostu-müügi ühisused jne. Kui seal vilunud jõud eesotsas, töötab ühisus hästi ja põllumees saab omi tarveid rahuldada, ilma, et sealt vaheltkauplejad võiksid teenida. Ühisuse juhtijad olgu aga ausad, teadlikud ja korralikud kodanikud.

Raamatupidamine on igas töös ja ettevõttes peegel, mis näitab, kuidas on töötatud, kas kahjuga ehk kasuga. Aga ta nõuab ettevalmistust ja täpsust. Sellepärast iga üks temaga hakkama ei saa.

Ülaltoodud näited tõin selleks, et juhtida tähelepanu, kuidas põllumees siin mitmekesiste küsimustega igapäev kokku pörkab, küsimustega, mis ei nõua ainult pealiskaud-

Helme lossi varemed.

set vastamist, vaid kus peab põhjalikult süvenema. Üldiselt on meie põllumees kogemusterikas ja tihti arvab ta, et õppida polegi tarvis, aga see on ekslik.

Kogemusi saab ainult pika aja jooksul, nähtuste põhjused jäävad selgitamata ja mõnikord on ka kogemused ära kivilinenud. Praeguse aja põllumehelt nõutakse just kahte asja: teadmisi ja kogemusi. Tähendab, meie peame põllumeest ettevalmistama.

Ja kui seni valitses vaade, et lastest jäeti talupidajaks ainult see, kes näis kõige rumalam olema, paremate vaimuannetega — linna kooli saadeti, siis see arvamine küll kaduma peaks täielikult. Rõõmustavalt ongi see nähtus arenema hakanud.

Kus ja missuguse ettevalmistuse meie siis oma tulevaste põllumeestele anname?

Põllutöökoolis.

Põllutöökool ongi mõeldud ja asutatud selleks, et anda noortele teadmisi ning oskusi, mida praegusaja põllumehelt elu nõuab. Põllutöökool katsub seletada, põhjendada ja näidata just teesid, mida mõõda sammudes oskame vaadelda nähtusi, mis igapäev ette võivad tulla. Ta tahab kõita noori maakülge, kus armastusega töötades muutub maaelu mitmekülgeks ja õnnistuseks inimestele. Armsaks koduks töötamiseks ning puhkeks peab saama meie eesti talu. Töövaev saab mitmevõrra tasutud, kui seal tööd tehakse teadlikult. Ja kui noored, kes koolis õppinud — täiendavad alatasa omi teadmisi vastava kirjanduse kaudu, sest vundament selleks on koolis rajatud, siis võime kindlad olla, et juba lähemas tulevikus Läänemere kallastel üleskerkivad kaunid kodud, kus elab see rahvas, kes oma elukutsele on truuks jäänud, sest ta on tõe leidnud sõnades: „See jalg on ikka õigel teel, mis adra taga käib“.

Eesti rahval on sügav tung hariduse järele. Äraraäkimata ohvreid kandes, ööd ja päevad tööd tehes saadavad vanemad oma lapsed koolidesse.

Talu on tihti oma viimase annud, et võimaldada pojale või tütrele haridust saada. Kuid vähesed neist haritud jõududest on talusse tagasi pööranud — nad on talule võõraks jäänud. Nii ei tohiks see tulevikus enam mitte olla. Ka maa — talu ootab haritud jõude.

Eesti haritlane peaks tulevikus oma vaimutööga kogutud varad ja ülejäägid kandma tagasi sellele maapinnale, millest tema on võrsunud. Selleks on tarvilik kutseharidus.

Õppepraktiline tund — heintaimede tundmaõppimine.

KOOLI VASTUVÕTMISE KORD JA TINGIMUSED.

Õpilasteks põllutöökooli võetakse vastu mõlemast soost kodanikke, kes 6 kl. algkooli on lõpetanud, tegelikult juba põllutööd tunnevad ja vähemalt 16 a. vanad on. Erakorraliselt võetakse vastu ka nooremaid. Kooli astuda soovijatel tuleb kooli juhatusele saata ehk isiklikult ära anda lühike sooviavaldus kooli astumiseks (ilma tempelmargita), ühes algkooli lõputunnistusega, ning ristimise tunnistusega.

Õppetööd algavad sügisel 1-sel oktoobril, lõpevad kevaldel 1-sel mail. Kooli vaheaja saadavad õpilased mõõda kooli poolt määratud harjutustaludes, ehk kui see mõnel õpilasel kodustel põhjustel mitte võimalik ei ole, siis on lubatud suvi mõõda saata ka kodutalus, kus õpilane töötab, toimib katseid ja ettevõtteid kooli poolt antud juhtnõuade järel.

Õppemaksu Helme põllutöökoolis kui riigikoolis ei ole. Samuti on tasuta ka korter, küte ning valgustus ja tarviline toa sisseseade, nagu: voodi, laud, lamp, tool, pesunõud jne. Magadiskott ja voodipesu tuleb endal ühes võtta. Soovitav on ühes võtta õppepraktikumide jaoks ka vanemad riided.

ÕPILASTE OMAVALITSUSLINE KORRALDUS.

Kõik põllutöökooli kasvandikud moodustavad ühise õpilaspere mille esinärgiks on kasutada õpilaste algatust aktiivsust ja isetegevust kooli seesmise elu korraldamiseks ja eneseharimiseks, et täielikumalt valmistuda vastutusrikkale tegevusele Eesti põllumajanduses ja seltskonnategelaseks rahva seas.

Õpilaspere võtab aktiivselt osa omist koosolekuist, kõneõhtuist, pidudest jne. Ühtlasi on kooli kodukorras ettenähtud nõuete täitmise üle järelvalvamine esimeses joones õpilaspere enese kätte usaldatud, kes seda teostab õpilaskonna vanema ja korrapidajate kaudu.

Üldiseks õpilaste esindajaks on õpilaskonna vanem ja selle abi, kes valitakse õpilaspere poolt kogu õpeaastaks. Nemad on vahemeesteks ja peavad kontakti õpilaste ja kooli juhatuse vahel. Ühtlasi määrab õpilaskonna vanem korrapidajad ja valvab nende tegevuse korralikkuse järele. Ta juhatab õpilaspere üldiseid koosolekuid, organiseerib ja avab kõneõhtuid jne

Korrapidajate üldiseks kohuseks on hoolitseda välise korra eest, samuti ka valvata selle järele et kodukorra nõuded puhtuse jne. suhtes kindlasti täidetakse.

Korrapidajate kohustusi täidavad õpilased kordamööda, harilikult üks nädal.

Põllutöökooli kari.

Korrapidamine on samavõrra tähtis ülesanne kui kõik teised õpilase kohustused. Kõik õpilased on kohustatud korrapidajate nõudmisi sama täpselt täitma, kui õpilasvanema ja õpetajate korraldusi.

ÜHISKÖÖK.

Toitmine on õpilastele korraldatud ühisköögis, ühistegeliste põhimõtete järele. Ühisköögi juhtimiseks valib õpilaspere määramata aja peale ühisköögi juhatuse ja revisjoni komisjoni. Üldiseks juhatajaks on aga kooli õppenõukogu poolt määratud õpetaja.

Toiduvalmistajaks palgatakse asjatundja perenaine. Söögi päeva hind arvestatakse tegelikkude kulude järele ja võib tasutud saada rahas ehk kodust ühes toodud produktides, nagu: jahu, liha, tangud, herned jne. Viimased arvestatakse täieliku turu hinnaga söögi tasuks. Oleks soovitav, et tulevikus õpilased püüaks ühiskööki rohkem kodust kaasatoodud produktidega varustada. Ka tunduks kosti tasumine niiviisi kergem. Seniste kogemuste järele on kõikunud söögi päeva hind 60—75 sendini päevas.

KOOLIS LÄBIVÕETAVAD ÕPPE- AINED.

Õpetust 2 a. põllutöökoolis antakse järgmistes õppeainetes: Põlluviljakasvatus, heinakasvatus, mugul- ja juurvilja kasvatus, loomakasvatusest — veisekasvatus, seakasvatus, kanakasvatus, hobusekasvatus, mesindus, aiandus, talundi organiseerimine ja arvepidamine, ühiskonnateadus ja ühistegevus, tehnilistest töödest: maaparandus ja sookultuur, maamõõtmine ja loodimine, taluehitused, jõumasina — masinate kasutamine ja remont; käsitöödest puu-, raua-, naha-, ja nõõritööd; loodusteadus, metsandus, naisõpilastele kodumajanduslikud ained, meesõpilastele riigikaitse õpetus, matemaatika, eestikeel ja laulmine.

Kokku on klassis nädalas 30 teoreetilist, 8 õppepraktilist ning 14 praktilist õppetundi.

TÖÖPÄEV KOOLIS.

Õpilased tõusevad üles kell 6, pühapäeviti kell 7 hommikul. Peale ülestõusmist peseb, korraldab voodi, laua jne. Toa korrapidaja pühib, tarbekorral peseb ja tuulutab toa. Peale selle korratakse õppeaineid, loetakse konspekti või vastavat kirjandust ja lahendatakse ülesandeid kuni kella $\frac{1}{2}$ 8.

Kell $\frac{1}{2}$ 8 — hommikusöök. Kella 8—1.55 — tunnid tunnikava järele. Vahepeal kell 11.15—11.30 — võileib Kell 2 — lõuna. Kella 2—4 vaba aeg. Kella 4—7 — praktikumid, kõneõhtud, koosolekud jne. Kell 7 — õhtusöök. Kella 8—10 õppimise aeg Kell 10 õhtul — minnakse magama
